

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Voor wie ga je naar de kerk? (2)

(verslag van een „themadienst“)

Vorige keer gaf ik verslag van het eerste gedeelte van de preek, waarin een antwoord werd gegeven op de vraag: voor wie ga je naar de kerk? Het eerste antwoord was: voor God. We maken Hem blij door bij Hem te zijn en Hem met onze liederen te vereren.

Het tweede antwoord is: we gaan naar de kerk voor onszelf. Als tekst voor dit gedeelte werd gekozen Psalm 27: 4, waar de dichter zegt: Eén ding heb ik van de HERE gevraagd, dit zoek ik: te verblijven in het huis des HEREN al de dagen van mijn leven, om de liefelijkheid des HEREN te aanschouwen en om te onderzoeken in zijn tempel.

Wat de psalmdichter zo graag zou willen, is: priester wezen. Priesters waren immers altijd in de tempel of vlak er bij. De psalmdichter zegt: als ik ook zo dichtbij woonde, kon ik iedere dag zien hoe liefelijk de HERE is. Dan kon ik elke dag bezig zijn met de boeken van de Here, mijn God. Met de bijbel, zouden wij zeggen.

—☆—

Nu hoeven wij, om met de boeken van onze God bezig te zijn, niet eens naar de kerk te komen. We hebben allemaal thuis zelf een bijbel. Daar kunnen we in lezen en daar kunnen we over nadenken. Daaruit leren we de HERE kennen. Als ik wil weten wie God is, hoef ik alleen maar in mijn bijbel te gaan lezen. Dan weet ik het.

Wat dat betreft hebben wij veel meer gekregen dan de Israëlieten vroeger. Een man als David had nog maar een klein stukje van de bijbel: de wet van Mozes en de verhalen uit de geschiedenis, die wij vinden in de bijbelboeken Jozua en Richteren. Verder had hij profeten: de profeet Nathan, die bij hem kwam, en de ziener Gad. Die konden hem ook van de HERE vertellen.

En David had de tabernakel. Bij die tabernakel zag hij, zoals later de Israëlieten het za-

zag: zo is de HERE. En zo is het ook bij ons, in de kerk. Iedere keer als we daar komen, horen we hoe de HERE is. We zingen van Hem zoals de levietenkoren zongen in de tempel. We danken Hem voor Zijn genade in lofzangen en gebeden. Die gaan van ons uit naar de HERE toe.

—☆—

Wat zijn nu voor ons die „liefelijkheden“ van de Here?

Het cadeau, dat de Here ons geeft als we bij Hem thuis komen, is de preek. Het onderwijs uit de bijbel. Door de preken leren we de bijbel beter begrijpen. De dominees leggen uit, wat er in een bijbeltekst staat. Ze leggen uit wat een bijbelverhaal te betekenen heeft. Elk bijbelverhaal vertelt een stukje van het grote werk van onze God, waardoor Hij ons bevrijdt van de zonde.

Die bevrijding geeft Hij ons met name in de geschiedenis van het leven, het lijden, het sterven en de opstanding, hemelvaart en majesteit van Zijn Zoon Jezus Christus.

Door dat allemaal voor ons te laten uitleggen, zorgt de Here voor ons. Zo wil Hij ons opvoeden, om goede kinderen te zijn van Hem. Ons helpen, te doen wat Hij wil. Ons laten zien wat er verkeerd is bij ons.

We kunnen het vergelijken met het verzorgen van een tuin. In de bijbel heet de gemeente een akker, een stuk bouwland, van onze God.

DOOR G. VAN ATTEN GORINCHEM

gen bij de tempel, het grote altaar, waarop dieren werden geslacht. Hij zag de priesters en de levieten, die voor de offers zorgden.

Van die tempeldienst zegt Ps. 27: dat zijn nu de liefelijkheden van de HERE. Want die offers zeggen, dat God de schuld vergeeft. De schuld van het volk, en de schuld van ieder persoonlijk. Er waren immers offers voor verschillende soorten zonden: voor die van het volk, voor die van priesters, voor die van de 'gewone' Israëliet. Wie gezondigd had, kon een offer brengen. En wist dan van vergeving. Wie in de tempel kwam,

„Opbouw“ tijdens de vakantie

Gedurende de komende vakantieperiode zal Opbouw niet verschijnen op 11 en 25 juli.

Kopij voor de nummers 18 juli, 1 en 8 augustus dient vroegtijdig bij de drukker te zijn. Houdt u daarmee a.u.b. rekening!

Inhoud

- 217 Ds G. van Atten,
Voor wie ga je naar de kerk? (2)
- 218 Drs H. de Jong,
Het „Bangui-projekt“ (2)
- 219 Drs P. J. van Kampen,
Eens of steeds opnieuw?
- 220 D. W. L. Milo,
Wat een hondjes!
- 221 H. Algra,
Boekbespreking
- 222 T. Hoekstra,
De dichter Revius (2)
- 223 Drs W. G. Rietkerk,
Christelijke toekomstverwachting (1)
- 224 Drs O. Mooiweer,
Persschouw

Daarom kan ik die vergelijking wel maken.

Een plant moet verzorgd worden. Een hele tuin ook.

Een goede tuinman zorgt voor elke struik en voor elke plant in de tuin. Hij ruimt dode takken op en zorgt dat de wortels lucht krijgen; hij bemest en snoeit en zorgt voor genoeg water. Zo groeien de planten. Zonder zorg van een hovenier groeien ze waarschijnlijk ook wel, maar lang niet zo goed. Er zijn planten, waar je de uitgebloeide bloemen af moet halen - dan bloeien ze door; als je het niet doet, houden ze op. Verder moet er heel wat gedaan worden tegen ongedierte. Zo is er altijd werk in een tuin. Hoe beter je er voor zorgt, hoe mooier hij wordt.

Nu is het verschil tussen een plant en ons, dat een plant er zelf niets aan kan doen - wij wel. Een plant kan niet naar de tuinman toe komen en om verzorging vragen - hij moet wachten tot de tuinman komt. Wij kunnen naar onze verzorger toe gaan, naar de HERE zelf in zijn huis.

Nu zouden we kunnen zeggen: maar ik kan toch ook thuis in mijn bijbel lezen. We kunnen toch ook luisteren naar een preek of naar lezingen op de radio? Is dat niet genoeg?

Wie denkt dat dat genoeg is, lijkt op een plant in de vensterbank. Een kamerplant in een pot. Kamerplanten zijn ook mooi, en moeten ook goed verzorgd worden. Maar de Here vergelijkt zijn kinderen in de bijbel nooit met planten in potjes, maar met een akker, een tuin. De Here wil een tuin, waar planten samen de zaak mooi maken.

Ik wil een ander voorbeeld er bij gebruiken.

Stel je voor: je krijgt een uitnodiging voor een verjaardagsfeestje. Zulke uitnodigingen sla je niet graag af: die zijn leuk voor jezelf en voor de jarige. Maar dan word je ziek. Wat jammer - je kunt niet mee.

Nou zijn de ouders van je jarige vriendje leuke mensen. Ze zeggen: weet je wat, we hebben een videocamera, we maken van het feestje een band en die komen we bij jou afdraaien. Dan zie je alles wat er gebeurt is. De limonade, die we gedronken hebben, brengen we mee. Dan is het net, of je er ook bij geweest bent.

Ja: ... net of ... Maar dat is toch: niet echt.

Je ziet wat de anderen gezien hebben, krijgt wat de anderen kregen, en toch: je was er niet bij. Het was niet echt. Maar daardoor precies niet echt. Een noodoplossing.

Mensen die het cassettebandje van de kerkdiensten krijgen, zeggen dat ook vaak. Ze zijn blij met dat bandje, maar zeggen dikwijls: wat zou ik er graag nog eens echt bij zijn. Niet een kamerplant zijn, in een potje in de vensterbank binnen, maar echt een plant in de tuin, samen met de andere planten. Dan kom je zelf ook het meest tot je recht, op je plaats in het geheel. Daar word je samen met de anderen verzorgd, begoten met het levende water van de bijbel, met de „liefelijkheden” van de HERE, die jouw God wil zijn, Wiens Naam je meegekregen hebt. Daarom hoeven we ons er ook niet voor te schamen, als we 's zondags naar de kerk gaan. Want het evangelie dat we daar horen, is een kracht tot behoud voor ieder die het gelooft.

De kinderen sloten dit gedeelte af door deze tekst uit Rom. 1 te zingen.

(wordt vervolgd)

Het „Bangui-project” (2)

DOOR
H. DE JONG
AMSTERDAM

We zouden nog wat doorpraten in dit artikel over de vraag hoe wij vanuit Nederland de Afrikaanse christenen een geestelijke handreiking zouden kunnen bieden. Laat ik in dit verband dan eerst maar iets zeggen over hoe het mijns inziens niet moet. De lezer zal zich herinneren dat ik de vorige maal een opmerking maakte over een twijfelachtige invloed die met de Amerikaanse geldstroom mee het Afrikaanse kontinent binnenkomt. Ik doelde daarmee op de rigoreuze opvattingen aangaande de 'foutloosheid' van de Heilige Schrift. Het is natuurlijk zonder meer terecht dat ook de Afrikaanse christen er een strikte belijdenis omtrent Gods Woord op na houdt, want het evangelie is ook daar niet naar de mens en de menselijke arglistigheid dingt ook daar op de goddelijke openbaring af. Toch is er een foutloosheidsdrijfverij die onder de christenen veel kwaad sticht. In de Verenigde Staten zelf al, is

mijn indruk, maar zeker ook in de landen waarheen men deze overdrijving exporteert. Men is volgens die leer gehouden de gehele Pentateuch aan Mozes toe te schrijven en voor het boek Jesaja dat bij hoofdstuk 40 zo kenmerkend in tweeën valt, één enkele auteur aan te nemen - om maar een paar geliefkoosde ideeën op te pakken. En het zijn juist de geschoolde exegeten die men daarmee in moeilijkheden brengt en die men daardoor van zich vervreemdt. Vandaar dat evangelisch-theologische inrichtingen in de regel kampen met een tekort aan vaklui op het gebied van met name de uitleg van het Oude Testament.

Het zou mijns inziens wijzer zijn

wanneer christenen op dit terrein elkaar een zekere speelruimte toestonden. Het is immers nog niet zo lang dat wij de Bijbel en dan vooral het Oude Testament behalve als Gods Woord ook lezen als een boek dat een historische wording achter de rug heeft. De zwaarigheden die daarin - naast de grote winst! - meekomen moeten wij niet onderschatten. Het is echt heel moeilijk voor het menselijk denken om de werkelijkheid van de openbaring te combineren met die van historische ontwikkeling. Het is zo iets als het aan elkaar knopen van eeuwigheid en tijd. Zoals gezegd bestaat deze opgave voor de kerk nog niet zo lang. Dat verplicht ons tot geduld met elkaar en tot het openhouden van een zoek-ruimte. En zeker de uitleggers van de Schrift wier taak het is de tekst van de Bijbel voorzichtig en gewetensvol te lezen moeten niet gehinderd worden door geforceerde 'oplossingen'. Zoals zij van hun kant natuurlijk gehouden zijn de gemeente niet op te schrikken met onbekookte 'resultaten' van exegese. Voorbede en onderling vertrouwen zijn hier de aangewezen weg.

Wij merkten dat in Bangui de strijd over dit punt mede door Amerikaans toedoen was ontbrand en wij hebben geprobeerd olie op de golven te gooien. Wij hebben gezegd dat wij de gelovige bedoeling van de belijdenis der foutloosheid van de Heilige Schrift (die ook in de konfessie van de fakulteit terecht was gekomen; 'exempte d'erreur', in het Frans) van harte konden delen en bijvallen. Achter dit belijden staat toch immers óók een argeloze liefde tot en een onbekommerde vreugde over het Woord van onze God. Maar we hebben daarnaast een waarschuwing laten horen. Deze opvatting leidt er namelijk gemakkelijk toe dat er een hele literatuur ontstaat van boeken die proberen alle plooien van de Bijbel glad te strijken. Wij hebben onze vrees uitgesproken dat er teveel kostbare tijd en moeite in dit bedrijf zou gaan zitten. Tijd en moeite die aan nuttiger zaken zouden moeten worden onttrokken. En dan hebben we het er nog niet eens over dat deze leer niet zo zeer de Heilige Schrift als wel bepaalde geliefkoosde maar toch uiterst aanvechtbare konklusies uit de Heilige Schrift in bescherming moet nemen. Bijvoorbeeld dat wat men uit de Bijbel meent te kunnen opmaken inzake het Duizend-jarig-rijk. Maar dat kwamen we aan de FATEB gelukkig niet tegen.

Interessanter was wat er onder de Afrikaanse studenten leefde. Zij vormen duidelijk de kritische generatie die na het tot geloof komen van ouders of grootouders aan de zendelingen vragen begint te stellen: „Jullie hebt ons de weg gewezen naar de hemel. Duizend maal dank! Maar kunt U ons nu ook nog vertellen wat we als christenen moeten doen in de tijd dat de Here Jezus nog niet teruggekomen is?” Een belangrijke maar ook een gevaarlijke vraag. Belangrijk omdat ze de structurering van dit leven raakt waar de Bijbel inderdaad hevig in geïnteresseerd is, maar ook een gevaarlijke vraag omdat ze zich als een alles verslindend monster kan gedragen dat geen aandacht voor het toekomstige leven overlaat. De zendelingen hebben hun bekeerlingen radikaal losgesneden van hun Afrikaanse wortels. Uit sommige verhalen krijg je wel de indruk dat ze daarbij wat overijverig te werk zijn gegaan. Vooral aan de geloofszendingen van deze eeuw wordt dat wel verweten. Het past mij niet daarover een afgerond oordeel te geven. In ieder geval ontstaat er nu een terugvragen naar die wortels. Was alles van vroeger wel zo fout of is er plaats voor kerstening? Een sterk Afrikaans gevoel is in opkomst, getuige de meer dan eens gehoorde en niettemin aanvechtbare opmerking: „Wij zijn in de eerste plaats Afrikaans en vervolgens christen”. Aanvechtbaar, want: 'in Christus is noch Europeaan noch Afrikaan'. En wat je in deze van de nieuwe Adam zegt, geldt ook voor de oude; ook vóór het geloof uit zijn wij eerst mens en vervolgens zwarte of blanke mens. Dit universele gezichtspunt is met de hele Bijbel gegeven. Van de andere kant moeten we er evenzeer voor oppassen dat we het Afrikaan-zijn en het christen-zijn niet tegenover elkaar gaan stellen. Dat zou immers betekenen dat wij de Afrikaanse mens als zodanig met de oude Adam gelijk stellen. Die moet dan enkel maar gedood worden. Ook dat is onjuist. Welnu, als ik zie hoe onze zendelingen in Zuid-Afrika met dit probleem omgaan, dan geeft mij dat moed voor de gedachte dat wij vanuit onze rijke traditie hierover verlossende woorden zouden kunnen spreken. Het bekende 'in de wereld maar niet van de wereld' moet hierbij het uitgangspunt zijn.

Het verblijdende was dat de studenten die wij aan de FATEB ontmoet hebben, in overgrote meerderheid het hierboven aangeduide probleem

met z'n twee kanten scherp zagen liggen. Geen sprake van dat ze een ongenueanceerd ja of nee tegen de zogenaamde kontekstualisering van de theologie lieten horen. Er was juist in tegendeel een eerlijk vragen hoe op een bijbels verantwoorde wijze aan die raciale en sociale Afrikaanse kontekst recht gedaan zou kunnen worden. De belangstelling en de betrokkenheid was trouwens in het algemeen groot. Zelf heb ik als oud-testamentisch onderwerp het exodus-thema behandeld. Een geliefd gegeven in de bevrijdingstheologie en voor de jonge naties van het Afrikaanse continent onmiddellijk herkenbaar. Ik heb geprobeerd te laten zien dat de Bijbel de uittocht als een **aanvankelijke** verlossing voorstelt. Het is Mozes zelf die het bevrijde Israël dit besef meegeeft. Hierbij valt te denken aan een woord uit het slot van het Lied van Mozes aan de Schelfzee: „Gij brengt hen en plant hen op de berg die Uw

erfdeel is; de plaats die Gij HERE tot Uw woning gemaakt hebt; het heiligdom HERE door Uw hand gesticht” (Ex. 15 : 17). Hier blijkt dat de verlossing uit Egypte slechts een stadium is op de weg naar een nog veel dieper gaand heil: de verzoening op de Sion. Ook in het Psalmboek wordt deze voortgang in het heil betuigd: „Toen Israël uit Egypte toog... werd Juda tot zijn heiligdom” (Ps. 114 : 1, 2). Het boek Exodus loopt trouwens zelf al uit op het geheimenis der goddelijke inwoning, voorafgebeeld in de tabernakel: „En zij zullen weten, dat Ik de HERE hun God ben, die hen uit het land Egypte geleid heb, opdat Ik in hun midden wone...” (Ex. 29 : 46). Steeds die relatie tussen uittocht en verzoening! De Bijbel leert Gods volk niet alleen het Lied van Mozes aan de oever van de Schelfzee te zingen maar in vervolg daarop ook het Lied van het Lam, zoals in het visioen van de glazen zee beschre-

ven staat (Opb. 15 : 3). Als men derhalve na de aanvankelijke verlossing de vraag stelt: en wat nu nog verder in dit leven?, dan is in ieder geval ook dit een antwoord dat de Here God de tijd die nog rest in het vlees gebruikt om ons dichter bij het Immanuël-mysterie te brengen. Blijkbaar kunnen wij niet genoeg onder de indruk worden gebracht van de prijs die voor onze bevrijding en verlossing betaald is. Het is dan trouwens niet zo dat het Lied van het Lam het Lied van Mozes **vervangt**. Elk van beide houdt z'n waarde, want de Here God blijft naast het grote dat Hij voor ons gedaan heeft ook de God van onze kleinere verlossingen.

Nu, als deze boodschap niet of slechts gebrekkig overgekomen zou zijn - aan hun belangstelling heeft dat in ieder geval niet gelegen. Het was zeer bemoeiend om de honger van deze studenten naar het Woord op te merken!

omkeerbaar. Wordt er in sommige kring niet zo van uitgegaan dat alles wat maar éven in die richting kan worden uitgelegd, ook zo geduid moet worden?

Daar komt nog bij

Er zijn mijns inziens echter méér dingen te zeggen, tegen het idee van reïncarnatie in.

4. Leidt het tot groter besef van gerechtigheid bij de mensen die erin geloven? De behandeling van melaatsen, bedelaars en anderen in India is alderdroevigst geweest, juist **omdat** men gelooft dat die mensen het uiteindelijk allemaal aan zichzelf te wijten hebben dat er zulke ontberingen op hun weg komen.

5. Het geloof in reïncarnatie leidt bijna onvermijdelijk tot een afnemen van het geloof in een (laatste) oordeel op basis van dit leven. Soms meen ik daarin toch de slang opnieuw te horen spreken: „Gij zult voorzeker niet sterven.” Het valt allemaal nogal mee... Dat is een grote geestelijke dreiging, meen ik.

6. Het ondermijnt een accent op de uniciteit van de mens en de uniciteit van het leven van de enkele mens. Ons leven wordt niet meer iets unieks, maar meer een „momentopname” in een lange keten van zijnswijzen.

Dat daarmee een aantal géestelijke redenen is aangegeven is duidelijk. Duidelijker misschien nog de opmerking **de diepste redenen waarom ik niet in reïncarnatie geloof ligt in het feit dat de Bijbel dat geloof direct weerspreekt.**

Te overwegen

Ik sluit dit een-na-laatste artikel af met een vrij uitvoerig citaat uit het Katholiek Weekblad van 28 januari j.l. Daar schreef de psycholoog Dr G. J. M. van den Aardweg (onder andere ook bekend vanwege publikaties over homofilie) over ons thema onder andere het volgende:

Spiritisme

Teruggaan naar een vorig leven is vrijwel zeker hetzelfde verschijnsel als wat zich voordoet tijdens sommige spiritistische séances. Hypnose is een trance-toestand waarbij de wil zichzelf overgeeft en het kritisch denken wordt uitgeschakeld.

Men stelt zich maximaal open - en door die geopende deur kan een andere wil als het ware binnenkomen. Hetzelfde gebeurt in een spiritistische trance. Het 'medium' in trance wordt dan door de 'geest' (die

Eens of steeds opnieuw?

VI. Waarom niet? Waarom wel?

Pro

Er is een aantal duidelijk herkenbare redenen waarom mensen in reïncarnatie (gaan) geloven. Ik som ze hier op:

1. Het bevredigt ons gevoel van rechtvaardigheid. Het is toch onrechtvaardig dat mensen - zonder dat ze er iets aan kunnen doen - in zulke ongelijke omstandigheden geboren worden? De een heeft een heerlijk huis, is kerngezond, heeft alles wat het hart maar begeren kan. De ander wordt geboren in een hete vervuilde stad in de Derde Wereld, lijdt aan trachoom, moet bedelen. Hoe valt dat nu te rijmen met enig begrip van gerechtigheid? Diverse denkers die de idee van reïncarnatie aanhangen menen dat ze, door die visie dus, kunnen aannemelijk maken waarom dat zo gebeurt. Ieder mens ontvangt ten diepste wat hij of zij verdient. Of liever gezegd: verdiend heeft, in alle voorgaande levens. Er is reden te menen dat traditioneel dat het belangrijkste motief binnen het Hindoeïsme is geweest.

2. Voor Westerlingen spreekt meer het volgende. Er is, mogen we geloven, méér dan één leven. Er is meer dan één kans om jezelf te verwerkelijken.

Dat is een positieve situatie. Er wachten ons vele herkansingen.

3. Er zijn zoveel bewijzen voor. Al die spontane ervaringen van kinderen. Al die ervaringen met regressieve therapieën, die ervaringen onder hypnose. Enz.

Contra

Mensen die op dit punt kritisch staan hebben ook zo hun argumenten. Ook die som ik puntsgewijs op. Er zit een samenhang tussen deze punten en de voorafgaande.

1. Is het niet opmerkelijk dat voor veel mensen dat voorgaande leven nogal ver weg is? Als ik **geloven** moet dat ik nú lijden te dragen krijg, omdat ik in een vorig leven dat verdiend heb, dan wordt het er niet gemakkelijker op, als ik van dat vorige leven niets meer weet! Anders gezegd, wat is het verschil tussen een leven dat ik me niet meer herinner en het leven van een totaal andere persoon?

2. Is het wel zo **goed** - vanuit Christelijk standpunt gezien, bedoel ik - als we geloven in vele 'herkansingen'? „De leer van de zielsverhuizing neemt de mens een klaar besef van zijn plichten in dit leven af. Als hem verteld wordt dat er vele levens zijn, zal de ethische im-

DOOR P. J. VAN KAMPEN ZEIST

puls gaan ontbreken. Hij is geneigd te denken dat het er niet zo toe doet, als dit leven wordt verknoeid, aangezien hij de in dit leven verwaarloosde mogelijkheden door een strijd in het komende leven kan compenseren.” (J. Fr. Staeker, in een boek uit 1910, *The Arsenal for the Christian Soldiers in India*, p. 350.)

3. Hoe komt het dat maar zo weinig mensen reïncarnatie-ervaringen hebben? Natuurlijk kun je wijzen op het toenemende aantal mensen die een ervaring met reïncarnatie gehad heeft.

Evenzeer kan het echter opvallen hoe **verreweg de meeste mensen** in dezen van niets weten! Als, en dat is toch de stelling, wij allemaal al (vele malen) eerder geleefd hebben, hoe verklaar je dat dan?

De een zal zeggen: omdat men in het Westen er nooit mee gerekend heeft, staat men voor die gedachte niet genoeg open. Allerlei ervaringen die er wel zijn worden veronachtzaamd. Dat argument is natuurlijk ook

men als een overledene duidt) bezocht. Deze 'geest' spreekt uit de mond van het medium, geeft het 'medium' van alles in. Een enkele keer blijkt die geest ook voor aanwezigen zichtbaar te maken. Er is geen enkel doorslaggevend bezwaar te bedenken om hypnose-'regressies' op dezelfde manier uit te leggen. De 'vroegere geest' is dan ook een 'geest' van buitenaf. Niet een 'geest' die altijd al in de persoon heeft gesluimerd sinds zijn vroegere leven - in veel mensen zouden dan trouwens een hele samenhangende 'klit' vroegere 'geesten' schuilgaan, zonder dat het bewuste geheugen toegang tot hen heeft. Het regressie-verschijnsel bij hypnose komt dan in een heel ander licht te staan. De gehypnotiseerde wordt aan hetzelfde proces blootgesteld als een spiritistisch medium, of als een Siberische sjamaan of Afrikaanse medicijnman of als een deelnemer aan vooedooplechtigheden in Afrika of Zuid-Amerika. Al dezen brengen zichzelf (door hypnose of door dans en ritme) in trance en worden dan 'door een geest bezocht', sommigen denken: 'door een godheid be-

zocht'. Die 'geesten' die hen tijdelijk bezoeken weten vaak buitengewone dingen te vertellen en soms te doen. Zij kunnen soms bijv. een taal spreken die hun 'gastheer' of 'gastvrouw' niet kent. De hypnotische regressie wijst soms eveneens die kant op. Stevenson beschrijft bijv. het geval van een gehypnotiseerde Amerikaan wiens 'vroegere ik' een Zweed was en die onder hypnose deze taal goed sprak, hoewel de man zelf geen woord Zweeds kende. De merkwaardige taalgebruiken uit vroeger tijden bij de gevallen van Iverson heb ik al aangestipt; in de AVRO-film begon het zgn. vroegere joodse meisje (dat Duits sprak, al was het met een Engels accent) een onbegrijpelijke taal uit te slaan. De verklaring van al deze dingen bij elkaar zal door de parapsycholoog niet zo gretig worden aanvaard. Voor de christen kan hij echter niet al te ver weg liggen; die geesten die daar boven komen zijn geen overledenen en allerm minst vorige 'ikken'. Het zijn naar alle waarschijnlijkheid demonen of inwerkingen van demonen.

ongerechtigheden. Dat worden ze niet, want straks worden ze geroskamd en dan blijft er geen sprietje zitten.

Wat verder? De baas bedenkt dat er een zak vol keukenafval klaar staat en stelt voor: we gaan de paardjes van Andy voeren, wie doet er mee? Ze rennen voor me uit naar de keuken, blijven aan de deur staan wachten en gaan opgewekt mee naar beneden. De kleine Lucky loopt voor ons uit om de paardjes te roepen, die tegenover de tuin in een weiland staan. Happy is rustiger en volgt me nu op de voet. Beneden aan ons hek blijven ze samen staan, want ze weten dat ze nooit ofte nimmer naar buiten mogen gaan. De wereld is vol gevaren voor kleine hondjes en de tuin biedt speelruimte in overvloed.

Onderweg heb ik de paarden al gefloten: met een speciaal fluitje, waar babies op reageren en waar de beide Highland-ponies voor overeind komen. Meestal liggen die na hun ontbijt in de zon te slapen, maar op mijn fluitje slingeren ze elk een hoofd omhoog, steken de voorbenen uit, springen op de achterbenen en komen - eerst langzaam, dan wat vlugger en eindelijk op een drafje - naar me toe. Achter me weet ik de beide hondjes naast elkaar te staan kijken, schouder aan schouder. Ze kennen het ceremonieel: eerst gaat de halve inhoud van de keukenzak over het hek. Het grijze paardje is er het eerst en neemt een mond vol schillen. Dan arriveert de luie bruine en stuurt het grijsje met een hoofdbeweging weg. De grijze gaat met me mee en ik gooi de andere helft neer, buiten het zicht van de bruine.

Komt Andy voorbij dan zeg ik: je mag wel beter voor je carrons zorgen, want zonder onze hulp komen ze er niet. Dan antwoordt Andy: zo lang jij ze voert komen ze niets te kort; kijk maar liever naar je hondjes, die staan er bij of ze nooit te eten krijgen! En ja, daar staan ze, nog steeds aan de ingang van onze tuin en kijken de paarden het eten uit de mond.

—☆—

Zulke vaste gewoonten, daar leven honden op. Ze houden natuurlijk ook van de varianten des levens, maar een vast patroon is hun dierbaar. Alles moet vertrouwd en bekend zijn. Dan zijn ze in hun beste humeur, tonen al hun goede kanten en willen wel alles voor ons doen: inclusief rondrennen, hard blaffen, over de kop bui-

telen, elkaar nazitten en de vrolijke rest.

Want lichaamsbeweging, ook daar houden ze van. Rondrennen om het grasveld, de wandelpaadjes op- en aflopen en de baas verleiden om ook eens in beweging te komen. Die gaat dan ook even in de loopspas het gazon rond, wat ze in extase brengt. Dan lopen we samen hijgend de oprijlaan naar de boventuin terug en beginnen aan de schoonmaak van de dagelijkse oogst: al de bruine klonten worden netjes met een hark op een schop gestreken en weggewerkt. Waarheen? Ergens onder een rhodostruik, waar zelfs geen onkruid groeit en waar dus nooit vuile handen zullen worden gemaakt. Of over de muur, zoals de zeelui zeggen wanneer iets in het diepe gaat.

De kleine rivier naast onze tuin - ze staat op de kaart als Allt Donachain - neemt trouwens ook alle tuinvuil gaarne mee: naar Loch Awe, vandaar naar Loch Etive, en vandaar naar de Atlantische Oceaan. Alles wat natuurlijk, dus vlot verteerbaar is, mag in de rivier worden gestort: het dient nu ergens voor en stof komt tot stof. Zelfs slachtafval van hert of schaap gaat in de plomp, de forellen zijn er dol op. De hondjes kennen dat. Ze staan vol belangstelling de weggeworpen spullen na te kijken. Happy moet altijd hevig blaffen, wanneer een mand met onkruid over de rand gaat; ze wil wel meehelpen en doet dat door kwasi in mijn enkels te bijten of me op te duwen.

—☆—

En dan de gesprekken met onze honden. Ze zijn tweetalig en verstaan het Engels even goed als het Nederlands. Nee, Hollands is er niet bij. Of je nu voorstelt even met „de dames” uit te gaan, dan wel om „the ladies” mee te nemen, ze veren op en staan al bij de deur. Komt de postbode - ze weten de tijd en horen aan de dieselmotor wie het is - dan zeg je „good friends” en ze zullen niet bijten. Maar ook als je „goed volk” zegt weten ze, dat ze zich koest moeten houden. Eenmaal kwam een adviseur van de beveiligingspolitie aan de deur. Hij begon met een pluim: de eerste twee beveiligingen van uw huis heb ik al geconstateerd... Ik vroeg: en hoe bedoelt u dat? Hij: de naam van uw veiligheidssysteem aan de deur en twee terriers aan mijn broekspijpen!

En meen je nu, uitkijkend door het raam, in de tuin een „rab-

Wat een hondjes!

Gisteren zijn de gazons geschoren en vandaag doet de sterke zon, samen met de oostenwind, de tuin geuren als een weiland in hooitijd. We spreken nog niet eens van de bloeiende vlier, de late rhodo's en de zuinige azalea's; ook niet van de lijsterbes die in volle bloei staat en in dit land een heilige boom is. We spreken nu over onze hondjes en wat hun neuzen vandaag het eerst opnemen.

**DOOR
D. W. L. MILO
DALMALLY**

Want direkt na het ontbijt, wanneer de butler het afwasje verzorgd heeft, komen Happy en Lucky de keuken binnen, begroeten uitbundig de Vrouwe en nemen een afwachter houding aan, die duidelijk maakt: nu willen we naar buiten!

Jawel, ze willen naar buiten. Eerst naar de waterval, die vanaf een speciaal plekje bekeken wordt. Ze zien naar de kleur en de omvang van het vallende water, luisteren naar het ruisen, respectievelijk kletteren, eventueel donderen van wat er uit hogere regionen neerdaalt, kijken mij eens aan en wachten op een taxatie. Die taxatie kan variëren van „een net watervalletje vandaag”, tot „een matig middenstandswatervalletje”, tot zelfs „een machtige waterval!”. Als het heel erg is stamelt de baas: 't schepsel beeft en staat verwonderd als de God der ere dondert. Daar zijn ze het mee eens en ze trekken voor me uit naar het

hoogste punt van de tuin, dat tevens een mooi uitzicht geeft op MacLaren's schapen en lammeren.

De lammeren zijn al fors uitgegroeid: er was gras in overvloed en de moeders kwamen niets te kort. Happy is er het eerste bij om even opgetild te worden; dan kan ze over de tuinmuur naar de lammeren kijken. Ze is nog niet uitgekeken of Lucky staat al achterwaarts te dringen om ook aan de beurt te komen. Ze houden van al dat levende spul. Dan worden ze neergezet en rennen voor me uit naar het grote gazon, dat ze ruiken. Ze rollen in het hooi tot hun witte vachten er uit zien als het gevlekte vee van Laban en verwachten, dat ze een beetje uitgemopperd zullen worden vanwege al die

bit" te bespeuren, of je noemt het een „konijntje", in beide gevallen staan ze luid blaffend naast je eer je uitgesproken bent. Maar spreek je van een „poesje", dan blaffen ze niet - maar gillen! Niet dat ze enig dier kwaad zouden doen, maar ze willen graag meehelpen de tuin vrij van ongedierte te houden. Een konijn verjagen ze gewoon, ze krijgen het nooit te pakken. Een kat jagen ze in een boom en houden die daar uren vast. En dringen er schapen in de tuin... dan is één woord genoeg, om de indringers in de kortste keren weg te helpen! Ze willen hun boterham waard zijn, daar zijn ze honden voor.

Ook je gedachten kun je aan hen kwijt. Het best nog aan Happy, want die is de oudste. „Meen je, Happy, dat ik een artikel over jullie in een net weekblad kan plaatsen?" Happy denkt ernstig na. „Alleen in vakantietijd?" voeg ik er aan toe. Happy kijkt me over haar schouder aan. „En ik vertel geen woord kwaad van jullie". Nu geeuwt ze en doet een oogje dicht. Dus het kan geen kwaad voor een keer.

Deze week was onze jongste dochter hier, die bracht haar terrier Dandy mee. Onze hondjes waren van de kook: een echte heer op bezoek. Ze betwisten elkaar het beste plaatsje naast hem. Maar Dandy, als een echte hij-hond, hing aan alle deurposten en struiken zijn visitekaartje en dat boeit onze hondjes nog wel een week lang.

—☆—

Ze houden van grappige verhalen. Daarvoor zijn ze echte Schotse hondjes, West Highland terriers. Al kennen ze het verhaal van begin tot eind, ze luisteren met scheve kopjes tot het uit is. Willen ze naar buiten, dan vragen ze dat elk op haar eigen manier. Happy gaat voor me staan „bidden": op haar achterpoten, de voorpoten over elkander gevouwen. Lucky tikt met een voorpootje aan mijn been en kijkt onschuldig. Begrijp ik het niet, dan herhaalt ze het tot ik niet meer kan veinzen. Sta ik eindelijk op, dan zwaaien ze hun staarten er bijkans af en rennen naar de tuin. Daar spreken we elkaar nader, op ernstige toon. Zo van: jawel, jawel, daar gaan we wel, het hele stel. En klimmend naar het hoogste punt: jazeke, jazeke, hoe langer hoe bleker. Zijn ze erg lief dan horen ze: wat een hondjes, suikerklontjes, wiebelklontjes, apestre*). Dan kijken ze elkaar vertederd aan. En horen ze: sapperdekrikkie, potje-verdikkie, dan lachen ze hardop. Maar zegt de dichter ein-

delijk: sapperdekroekie, sapperdekroekie, blijf van me broekie en blijf van me rokkie, dan rollen ze van pret in het geurige gras.

Wat een hondjes, wat een hondjes, wat een hondjes hebben wij.

*) het woord wil niet uit de zet-machine.

Boekbespreking

Loosdrecht: 150 jaar gereformeerd

In 1985 bestond de Gereformeerde Kerk van Oud-Loosdrecht 150 jaar. Daarmee is deze gemeente in het Utrechtse plessengebied één van de oudste Gereformeerde Kerken in het westen van ons land. Ter gelegenheid van dit jubileum verscheen enkele maanden geleden een boekje, waarin de eerste 35 jaren van de gemeente worden beschreven. Een bewogen geschiedenis, met jaren van onderdrukking door de overheid en met diepe persoonlijke conflicten binnen de gemeente, waardoor het binnen enkele jaren opnieuw tot een scheuring kwam in de jonge afgescheiden gemeenschap. Ds J. Bouma uit Sliedrecht, die van 1976 tot 1983 predikant was in Loosdrecht, heeft dit herdenkingsboekje geschreven, Paul Strating verzorgde de meeste illustraties.

Geen motivering, geen aantoonbaar conflict

De „Afscheiding van 1834" begint in 1835 in Oud-Loosdrecht, al liggen de wortels - in de vorm van een soort huisgemeente - al enkele jaren eerder. Na een inleiding over de (landelijke) oorzaken van de Afscheiding, duiken we de plaatselijke kerkgeschiedenis van Loosdrecht in.

In de notulen van de plaatselijke Hervormde Kerk wordt met geen woord gerept over enig conflict. In het archief wordt alleen melding gemaakt van een brief, ondertekend door een tiental personen, die verklaren zich af te scheiden van deze kerk. De groep die zich afscheidt, motiveert de scheiding nauwelijks; men noemt in een tussenzin de artikelen 28 en 29 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis, maar er wordt niet ingegaan op feiten die een afsplitsing noodzakelijk zouden maken. Het lijkt er zelfs op dat er nooit enig gesprek heeft plaatsgevonden tussen de 'verontrusten' en de kerkeraad van de Hervormde Kerk. Een heel verschil met latere kerkelijke polemieken!

Instituering

Op 23 oktober 1835 wordt de Gereformeerde Kerk geïnstituëerd, drie maanden nadat de ondertekenaars van de brief zich hebben afgescheiden. Op die zondag gaat voor het eerst een predikant voor, en wel ds H. P. Scholte. Hij houdt geen preek, maar bevestigt de gekozen ambtsdragers (1 ouderling en 2 diakenen) en doopt enkele kinderen.

Vervolgelingen

De gemeenteleden krijgen het zwaar te verduren. Er vindt jarenlange inkwartiering plaats, waarbij - zoals blijkt uit een boekje uit 1862 - zelfs de paarden van de militairen in de kleine huizen worden gestald. Het werd de gemeente moeilijk gemaakt om 's zondags samen te komen. Op zondag 11 juni 1837 besluit men - tot grote verbazing van de aanwezige militairen - om op de plassen een kerkdienst te houden. De gemeenteleden bleven de hele zondag in kleine bootjes op het water, en er werden 3 kinderen gedoopt.

Op 6 augustus was er weer een gastpredikant in Loosdrecht aanwezig. Nu was de overheid beter voorbereid: men greep direct in, voordat de gemeenteleden de plassen op konden gaan.

Om de gemoederen wat te bedaren en de gemeenteleden te bemoedigen zet ds Brummelkamp Psalm 68 in: „De Heer zal opstaan tot den strijd, Hij zal zijn haat'ren wijd en zijd verjaagd verstrooid doen zuchten". Dit blijkt niet al te tactisch: de overheidsdienaren grijpen met geweld in.

Tegenstellingen

Op 21 juni 1841 wordt de Afgescheiden gemeente door de overheid erkend. Er zijn dan in Oud-Loosdrecht ongeveer 100 Afgescheidenen, maar de gemeente is inmiddels verscheurd door interne conflicten. Ds Bouma schrijft dat hij de indruk heeft dat landelijke tegenstellingen veel minder een rol spelen dan plaatselijke persoonlijke tegenstellingen binnen de jonge gemeente. Er ontstaan twee gemeenten, die afzonderlijk vergaderen.

Rond 1850 sluiten de beide kerken zich aan bij het kerkverband, maar wel bij verschillende classes (de 'ligging' van deze classes, respectievelijk Arnhem en Utrecht verschilden enigszins).

In 1854 komt de Synode van Zwolle bij elkaar. De landelijke tegenstellingen worden tijdens die Synode (officieel) bijgelegd. In Oud-Loosdrecht blijken de geschillen echter van dien aard

te zijn dat de classis Utrecht besluit „dat de vereniging langzamerhand zal plaats hebben". In de volgende hoofdstukken van het boekje worden beide gemeenten (genoemd naar ouderlingen (Ruth Groen en Karsmeijer) afzonderlijk besproken. In 1869 komt het tot een 'samensmelting'. De manier waarop dat gebeurt is een wonderlijk mengsel van diepe geloofsovertuiging en van menselijke overwegingen.

Na 1869

Het laatste hoofdstuk behandelt „de erfgenamen". Het gaat daarbij om de geschiedenis van de afgelopen 40 jaar, die op sobere wijze wordt aangestipt. In 1945 worden meerderheid van kerkeraad en gemeente vrijgemaakt-gereformeerd. In 1969 komen kerkeraad en gemeente buiten het verband van deze kerken te staan.

De Nederlands Gereformeerde Kerk van Loosdrecht kerkt nog altijd in het kerkgebouw waar de eerste Afgescheidenen, op straffe van vervolging hun diensten hielden. En er wordt nog gekollekteerd op de oude wijze: met kollekestokken.

Een plezierig boekje

Het boekje over de Afscheiding in Loosdrecht is op plezierige en onderhoudende wijze geschreven. Ook mensen die nooit de kerkdiensten in Loosdrecht hebben bezocht zullen er met plezier in lezen! Het boekje telt 32 A⁴ bladzijden, en is goed verzorgd en gedokumenteerd (met veel foto's en een uitgebreide literatuurlijst). Er zitten een paar kleine slordigheden in (1969 i.p.v. 1869, kerkeraad als 'zij' i.p.v. 'hij'), maar dat doet aan de waarde van het boekje als zodanig niet af.

Ik werd vooral getroffen door de sobere schrijfstijl. Herdenkingen worden nogal eens op triomfalistische wijze gevierd. In dit boekje leest men dat het werk van God dwars door menselijke tegenstellingen heen zijn weg vindt. En soms is het misschien beter als mensen even een stapje opzij doen, dan doet God het werk (zie het besluit van de classis Utrecht in 1854). Dat God, ondanks al die menselijke conflicten, toch doorgaat met Zijn werk, dat kunnen we alleen maar genade noemen!

H. Algra, Den Helder

„De Afscheiding van 1834 in Oud-Loosdrecht" door ds J. Bouma kunt u bestellen bij de heer A. Strating, Oud-Loosdrechtsedijk 96a, 1231 NC Loosdrecht. Het kost f 5,- + f 2,50 portokosten.

De dichter Revius (2)

Revius werd vierhonderd jaar geleden geboren. In ons land is al op diverse plaatsen aandacht aan dat feit besteed en daarom is het goed dat er ook in Opbouw iets over hem wordt geschreven. De vorige keer had ik niet expres vermeld wat de aanleiding tot deze artikelen is, dat verzuim heb ik nu dus goedgemaakt.

In 1630 gaf Revius zijn gedichten uit in een bundel: Over-IJsselsche Sangen en Dichten. Het is geen groot succes geworden. Hoe groot de oplage is geweest, kan ik niet achterhalen, maar in elk geval was vier jaar later het grootste deel nog niet verkocht. De zogenaamde tweede druk van 1634 was in wezen niets anders dan het overschot van de oorspronkelijke uitgave, er waren alleen wat gedichten aan toegevoegd en op het titelblad stond nu niet meer de naam van een drukker uit Deventer, maar van een Leidse uitgever. Kennelijk hoopte Revius met dat laatste te bereiken dat het lezerspubliek er wat meer vertrouwen in zou hebben, men keek in Holland ook toen al een beetje op de buitengewesten neer, maar hoeveel dat slimmigheidje hem geholpen heeft, kan ik u niet vertellen. Het is alleen wel aardig ter vergelijking: De „Trou-Ring” van Cats is in de zeventiende eeuw in ruim tien-duizend exemplaren verspreid. Maar ja, dat was Cats, dezelfde van wie Busken Huet eens gezegd heeft: „De populariteit van Cats is een nationale ramp geweest!”

Hoe het kwam dat Revius geen geliefd schrijver is geworden, wie zal het precies kunnen aangeven? Dat hij uit Overijssel kwam, zal wel meegespeeld hebben en dat zondebesef één van de belangrijke thema's bij hem is, zal zijn populariteit ook niet bevorderd hebben. Maar dat zegt natuurlijk niets van zijn werkelijke kwaliteit als dichter. Een vergelijking met Cats is bovendien een riskante zaak want ook de schrijvers die nu, ruim driehonderd jaar later, bij het protestantse volksdeel populair zijn, blinken in het algemeen niet uit door hun literaire niveau. En het staat wel vast dat Revius wat dat betreft, ver uitstak boven Cats. Pas na driehonderd jaar, in 1930, verscheen een complete heruitgave van de Overijsselse Sangen en Dichten. Deze uitgave werd verzorgd door W. A. P. Smit die twee jaar daarvoor was gepromoveerd op een proefschrift: De Dichter Revius. Hij gaf de bundel als ondertitel mee: Het Epos der Godsgeschie-

EX LIBRIS

DOOR
T. HOEKSTRA
ZWOLLE

denis. De volgorde is in grote lijnen dezelfde als in de Bijbel. De eerste afdeling begint met Lof Gods (overgenomen in mijn vorige artikeltje) en bevat o.a. gedichten over de schepping, de zondeval, de gevolgen daarvan, personen uit het Oude Testament, de tien geboden, het Hooglied en het einde is een treurspel, Haman, een bewering dus van het boek Ruth. Het tweede deel begint ook weer met een lofzang: Lof Jesu Christi. Er staan gedichten in over de geboorte en het leven van Jezus, zijn lijden en zijn sterven, de opstanding, Hemelvaart, Pinksteren, de verbreiding van het Evangelie, de kerk, de vervolging en tenslotte: het laatste oordeel. Een paar jaar later, in 1935 gaf Smit een tweede bundel uit: Overige Gedichten. Het belangrijkste deel daarvan wordt gevormd door „vaderlandse” gedichten die vooral betrekking hebben op de oorlog met Spanje.

Omdat het mijn bedoeling is de lezers van Opbouw een beetje kennis te laten maken met het werk van één van onze grote protestantse dichters, zal ik nu niet te veel theorie meer opdissen; ik wil proberen via een aantal gedichten enige kijk op hem en op zijn tijd te geven. Als eerste kies ik deze keer:

GODS BESLUIT

*Gelijk als in een kolk een steentje valt te gronde
Het water werpt terstond een ringsken in het ronde,
En van het ene komt een ander schieten uit,
Waarvan een ander straks, en wéér een ander spruit,
Zodat in korte tijd de ogen daarop dwalen,
De grootte noch 't getal niet kunnend' achterhalen;
Zo gaat het ook met mij, o grote God en Heer,
Van toen mijn tong begon te stamelen uw eer.
Het ene denk ik na, het ander valt mij inne,
Uw wijsheid, uw gericht, uw waarheid, uw minne
Omringen mij tezaam in énen ogenslag;
En, wil ik van het één of 't ander doen gewag,
Uw raad en uw besluit mij zo geheel verslinden
Dat ik daarin noch grond noch oever weet te vinden.*

We kunnen dit gedicht rekenen tot de „emblemata”, een genre dat in de zeventiende eeuw erg geliefd was. Gewoonlijk zijn dat plaatjes met afbeeldingen van alledaagse gebeurtenissen of voorwerpen waaruit dan een algemene les wordt getrokken. Sommige zijn zelfs tot spreekwoord geworden zoals: Ter wille van de smeer (= vet) likt de kat de kandelaar. (Dat is van Cats, ja, toch.) Heel eenvoudig gezegd, zijn emblemata: plaatjes met praatjes.

In de zeventiende eeuw hield men ervan achter alles en nog wat een diepere betekenis, een symboliek te zoeken. Het woord zinnebeeld zegt dat ook: een beeld met een zin, een betekenis. Er ontstonden ook vaste, algemeen herkende symbolen

zodat bijvoorbeeld iemand uit de zeventiende eeuw gemakkelijk de bedoeling van een schilderij uit die tijd doorzag dan wij dat nu doen. Wie daarvan meer wil weten, raad ik het boek aan, uitgegeven door Openbaar Kunstbezit: Zinne- en minnebeelden in de zeventiende-eeuwse schilderkunst. Het is in de Openbare Leeszaal vast wel te krijgen.

Maar nu terug naar het gedicht van Revius. Ook hij gaat uit van iets dat we allemaal wel eens hebben gezien: je gooit een steentje in het water, er komen kringen die in elkaar overgaan en die je na een poosje met de ogen niet meer kunt volgen. Zo gaat het ons ook, zegt Revius, als we nadenken en iets willen zeggen over God, over zijn wijsheid, zijn liefde en zijn raadsplan.

Nog sterker is de invloed van het literaire klimaat van die tijd te zien in het volgende gedicht over de zondeval:

VAL

*Wat blindheid onbesuisd! Dat Eva die God diende
In 't zalig paradijs, uit weelde, zonder nood
Der hellen roffiaan het ledig ore bood
En om te worden kloek des Heeren vloek verdiende!
Wat wederhorigheid! Dat Adam, niet ontziende
Noch tijdelijke last, noch eindeloze nood,
Zocht, opgeblaze puist, te worden even groot
Als God die hem bewaard' en dien hij had te vriende!
Wat duivels bedrog! Gij moorder, gij de verraar
Hebt smekende vervoerd de kinders met de vaar.
Wat voordeel meent gij dies, o vijand, op te steken?
Wij liggen in 't verderf, doch hopen op gena.
Maar uwe boze raad brengt u de meeste scha:
Der vrouwe heilig zaad zal u de kop verbreken.*

(Toelichting: weelde = lust, begeerte; nood = noodzaak, dwang; roffiaan = booswicht, duivel; kloek = verstandig; wederhorigheid = ongehoorzaamheid; ontziende = vrezende; puist = blaas; smekende = vleierende; vervoerd = verleid; dies = daarvan)

Dit is niet de rustige, nogal statige Renaissance-stijl, dit is Barok, de stijl van de overlading, vol emotie. Ik wijs op de uitroepen die samen een climax vormen: blindheid, ongehoorzaamheid, duivels bedrog. Zie ook de tegenstelling met binnenrijm in de vierde regel: kloek en daartegenover vloek. Let ook op het prachtig uitgebalanceerde contrast in:

*Wij liggen in 't verderf,
maar hopen op gena!*

Voor vandaag moet dit maar weer genoeg zijn. Ik krijg er aardigheid in. U ook?

Christelijke toekomstverwachting (1)

(Lezing op de Opbouw-vergadering d.d. 24 mei 1986.)

Inleiding

Vorig jaar mei was er een l'Abri conferentie in Australië in Sydney. Op de zondagavond ervóór preekte ik in een jeugddienst van de Anglikaanse Kerk over 1 Tim. 4 : 4 „want alles wat God heeft geschapen is goed – en niets daarvan is verwerpelijk, als het met dankzegging aanvaard wordt.

In het vuur van mijn toespraak over de goedheid van Gods schepping liet ik mij toen de uitspraak ontvallen: „heaven is not our future”. (De hemel is niet onze toekomst.) Onze toekomst ligt op een vernieuwde aarde.

Over die uitspraak „Heaven is not our future” heb ik daarna het zwaar te verduren gehad. Want in groten getale dromden de jongeren na de dienst bij het koffiedrinken om mij heen – en zij zeiden tegen mij: dat gaat lijnrecht in tegen wat ons hier altijd geleerd is, nl. „accept Jesus Christ as your Saviour and you will go to heaven”. Wie Jezus Christus als Verlosser heeft aanvaard heeft juist het uitzicht op de hemel: een hemelse toekomst bij God – met alle heiligen voor Zijn troon...

Is de hemel onze toekomst?

Ik heb toen geprobeerd uit te leggen dat de bijbel hier anders over spreekt. Het zijn onder ons vooral A. Janse en ds B. Telder geweest die al vele jaren geleden vraagtekens hebben gezet bij die overspannen nadruk op „naar de hemel gaan”. De bijbel zegt ons juist dat de toekomst van een christen op aarde is, ook na de jongste dag als de doden zullen zijn opgewekt. De hemel is alleen maar een tijdelijke wachtkamer.

Toch blijken er ook onder ons steeds vragen op te rijzen als wij ons die toekomst concreet indenken. Leert de bijbel ons dan niet de ondergang van deze wereld? Dat vroegen velen van de zojuist genoemde jongeren uit Sydney. Ook uit reacties op mijn middagpauzedienst voor de NCRV vorig jaar (over 2 Petrus 3) bleek dat die vraag niet alleen in Australië leeft. Als ik antwoord dat ik inderdaad niet geloof in de ondergang van de wereld dan fronsen zich de wenkbrauwen.

Zal de wereld ondergaan?

De vraag die hier oprijst heeft ook actuele politieke betekenis. In „Newsweek” stond een jaar geleden een artikel over de invloed die er van een fundamentalistische bijbeluitleg in de stijl van Hall Lindsey uitgaat naar president Reagan. Wie meent dat het volgens het profetisch woord vaststaat dat de wereld vergaat in een nucleaire holocaust, zal in de verleiding komen om dan maar minder fel tegen deze monsterachtige wapenen te protesteren en ze zelfs te gaan accepteren als onderdeel van een Godsplan. Zo ver is het met president Reagan nog niet, maar veel bijbeluitleggers in zijn omgeving hebben die mening wel. Tot hen richt zich de vraag: is het nu wel waar dat

DOOR W. G. RIETKERK UTRECHT

de bijbel leert dat de geschiedenis eindigt in de ondergang van onze wereld?

Velen antwoorden op deze vraag bevestigend. Lees maar in Matth. 24 waar Jezus zelf gezegd heeft dat hemel en aarde zullen voorbijgaan en in 2 Petrus 3 waar staat dat de elementen zullen wegsmelten en in Hebr. 12: nog eenmaal zal Ik niet alleen de aarde maar ook de hemel doen beven.

Al deze woorden spreken toch duidelijk over de ondergang van deze wereld. Pas daarna zal God met een nieuw machtswoord een nieuwe hemel en een nieuwe aarde tot aanzijn roepen. Eerst moet echter de oude wereld vergaan.

U zult begrijpen dat ik in deze uiteenzetting een geheel ander accent leg. Dat rust op een andere uitleg van de genoemde bijbelplaatsen in het N.T. (Matth. 24 : 35, 2 Petrus 3 : 13, Hebr. 12 : 27) maar ook op een hernieuwd lezen van de O.T.-ische profetieën, die zo hoopvol spreken over onze aarde (Jes. 11, 35, Jer. 20 : 11).

Metamorfose

Waar komt nu mijn eigen visie in het kort op neer?

Laat ik vanmorgen nu eens met de konklusies beginnen en u dan laten zien hoe ik tot deze konklusies gekomen ben.

Mijn eigen visie op de toekomst van de aarde is niet aan te geven met het woord ondergang of einde maar met het woord gedaanteverandering of metamorfose. Ik geloof dat de bijbel ons niet leert dat deze wereld zal ondergaan maar dat ze een gedaanteverandering zal ondergaan. Daarom heb ik vanmorgen deze tekening meegenomen van een rups die in een vlinder overgaat – zo'n rups ondergaat een gedaanteverandering – maar de vlinder die eruit komt dankt geheel haar uiterlijk aan de processen die al plaatsvonden in de rups die haar vóórgaande gestalte was. Er zit een continuïteit tussen het eerste en het tweede schepsel. – Ook al is de 2e oneindig veel heerlijker dan de eerste.

Verheerlijking

De 2e schepping is een voortgang van de eerste, maar dan verheerlijkt. Dat is het bijbelse begrip dat wij in feite in deze lezing willen verduidelijken. Misschien herinnert u zich nog uit de tijd van uw

catechisatie, dat de verlossing die door Christus geschonken is volgens de Schrift drie facetten heeft – ze bestaat uit de rechtvaardiging, de heiliging en de verheerlijking. Die verheerlijking nu is volkomen ten onrechte door velen in de christelijke kerk opgevat als iets wat alleen de mens betreft: alle mensen die in Christus rechtvaardiging en heiliging ontvangen die delen ook in de verheerlijking. De gedachte dat een christen zelf als persoon niet ondergaat op de dag van de wederkomst maar vernieuwd wordt, verheerlijkt wordt – een metamorfose ondergaat –, die belofte is ons welbekend, maar dat de Schrift deze belofte ook uitbreidt tot heel Gods geschapen wereld dat lijkt wel weggezakt te zijn: ondergesneeuwd onder al die verkeerd uitgelegde bijbelwoorden uit Matth. 24, Hebr. 12 en 2 Petrus 3.

Laat mij daarom mogen beginnen met deze belofte u nog eens duidelijk voor ogen te houden met de woorden uit 1 Corinthe 15 en Romeinen 8.

De oceanen stierven...

In deze twee kernhoofdstukken uit Paulus brieven leert hij met grote nadruk dat heel de schepping deelt in de verlossing in Christus. In Rom. 8 : 19: „want met reikhalzend verlangen wacht de schepping op het openbaar worden van de zonen Gods. Want nu is ze nog aan de vruchteloosheid onderworpen, maar straks zal ze bevrijd worden van die dienstbaarheid aan de vergankelijkheid tot de vrijheid van de heerlijkheid van de kinderen Gods.

Ds Kranenburg heeft hier in Opbouw van 7-2-'86 een heel verhelderend stuk over geschreven. Hij begint met een citaat uit een gedicht op een monument dat aan de rand van de Stille Oceaan in Californië is opgericht:

De oceanen stierven in 1979,
de mens heeft genomen
de naam des mensen zij vervloekt.

Oceanen die stierven – dat is de aktualiteit van vandaag waar Greenpeace zich voor inzet – maar, zegt Kranenburg, – wie het evangelie gelooft moet zeggen: de oceanen zijn allang gestorven – ze zijn allang aan de vergankelijkheid en vruchteloosheid onderworpen op het moment waarop de mens zondigde. Dat geldt voor héél de natuur – voor de mensen en de bomen, voor vogels en olifanten – daar is hun doodvonnis getekend – in het paradijs bij de vloek door God uitgesproken na de val van de mens. Die samenhang echter tussen de dood van de mens in zonde en overtredingen en de dood van de natuur in vergankelijkheid, die samenhang treedt precies zo op als de tweede Adam Jezus Christus verschijnt. Hij verwijdt het doodvonnis van de mens – en nagelt het bewijsstuk van onze overtredingen aan het kruis – maar daarmee redt Hij ook tegelijk heel de aarde die aan de mens geschonken is van het juk van de vergankelijkheid en vruchteloosheid. Daarom, zegt de apostel Paulus in Romeinen 8 dan ook, ná de verlossing van de mens beschreven te hebben –: nu komt ook de aarde weer verheerlijkt terug!

(wordt vervolgd)

Administratie

Administratie-adres:

Postbus 84,
3956 ZS Leersum
Tel. 03434-54288
Gironummer 404945
t.n.v. Geref. Persver. Opbouw.

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie.
Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen.
Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementsprijs:

(bij vooruitbetaling)
f 50,— per jaar of f 26,50 per half jaar.
Voor studenten f 40,— per jaar.
Buitenland f 70,— per jaar of f 95,— per luchtpost.

Advertentieprijs:

45 ct per mm.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, 3701 AL Zeist.
Tel. 03404-22452.
Postbus 244, 3700 AE Zeist.

Persschouw

Gewijde grond

Onder bovengenoemd kopje kwamen we in de rubriek INFORMATIEF in het „Centraal Weekblad” het volgende stuk tegen, dat wij hierbij helemaal overnemen:

Onlangs onthulde prins Bernhard in Mauthausen een herdenkingsmonument. Dick Houwaart was er bij en over zijn gevoelens schreef hij een impressie in NH-Magazine (17-5).

„Mauthausen, duizendmaal heb ik het gelezen: de dodentrap van 180 treden. Hier werden Hollandse mannen afgesmeten met zware blokken steen op de rug. Nu staat er een bordje: Gefahr.

Honderdmaal heb ik de foto gezien: de afgrond waarin enkele joodse jongens uit Amsterdam zich hand in hand stortten omdat zij zich niet wilden laten doodmartelen. Nu staat er een bordje: Gefahr für stürzen. Het stond er toen niet.

Een hemelse stilte en een stralende hemel omvatten het kamp als ik er ben. Het gras ruikt fris en ziet er lieflijk uit. Een overlevende schreeuwt tegen de burgemeester van Mauthausen: haal dat gras weg. Het was hier een vieze troep, toen ik er in rond moest kruipen. Het lieflijke gras schept een sfeer van vriendelijkheid en zachtheid. Het zachte praten doet aan een gewijde sfeer denken. Mauthausen, ik heb het duizendmaal gelezen en ik dacht dat ik wist hoe het er uitzag en wat er was gebeurd. Nu heb ik het gezien. Ik heb het graf van mijn neef Simon gevonden. Zijn naam staat op een koperen plaat van een Nederlands monument. 't Is niet veel.

Mauthausen is gewijde grond geworden, nu ik de werkelijkheid heb gezien. En meer dan dat heb ik begrepen. Lezen is niet genoeg. De werkelijkheid van het nazisme is onmeetbaar. Mauthausen is een schreeuw om gerechtigheid. Van mijn neef Simon is er alleen nog de naam op die koperen plaat. Verder niets. Maar toch, het is meer dan ik durfde hopen en daarom is Mauthausen gewijde grond geworden.”

—☆—

Het nazisme is niet dood! Steeds duiken er weer berichten op, die het alleen maar bevestigen. Als iemand zoals onlangs ergens in Europa gebeurd moet zijn ter gelegenheid van een promotie durft te beweren, dat de gaskamers van Hitler uit de Tweede Wereldoorlog naar het rijk der fabelen verwezen moeten worden, vraag je je af hoe dat in de wereld mogelijk is. De Engelsman zegt, dat de feiten brutaal zijn. Maar er blijven mensen op de aardbodem rondlopen, die menen de keiharde feiten met hun brutaliteit te kunnen overschreeuwen. Daarbij komt dan nog als aktualiteit het ondoorzichtige oorlogsverleden van de nieuwe president van Oostenrijk, Kurt Waldheim. Hij heeft erkend op de hoogte te zijn geweest van de gruweldaden tijdens de Tweede Wereldoorlog, maar ontkent oorlogsmisdaden te hebben begaan. De bewijzen stapelen zich echter op. Het Joodse wereldkongres heeft documenten gepubliceerd waarop Waldheims paraaf staat onder rapporten over massaslachtingen en het verwoesten van een kerk in Griekenland. Terwijl de Britse regering een ver-

klaring uitgaf, waarin werd meegedeeld, dat een onderzoek naar Waldheims oorlogsverleden wordt voortgezet.

O. Mooiweer, Enschede

Korrektie - In de „Persschouw” welke wij plaatsten in het nummer van 4 juli is een fout geslopen. In de 11e regel van het citaat moet u lezen: Over het feit, dat we geen moment...

Uit breder kring

Vakantie in de Harz

Evenals voorgaande jaren is de Arbeitskreis Freizeit und Erholung Harz, uitgaande van de Evangelische Kirche in de Harz, zeer actief voor de Nederlandse vakantiegangers in de Harz. Vanaf zaterdag 5 juli t/m donderdag 14 augustus worden er veel activiteiten georganiseerd. Onder meer te noemen zijn de wekelijkse Duits-Nederlandse middag-pauzediensten op zaterdag van 11.30-12.00 uur in Osterode. Op de zondagen worden er tweetalige kerkdiensten gehouden in verschillende steden. Er is een Nederlands-Duitse ontmoetingsavond in Hohegeis (17 juli) aan de Oostduitse grens, met aandacht voor het leven aan beide zijden van de Duitse grens (dia's), een bus-tocht naar Königsutter (16 juli), rondleidingen in het Duits en in het Nederlands in de wereldberoemde Stabkirche te Hahnenklee en elke donderdag is er in de grote houten kerk, de Marktkirche zum Heiligen Geist te Clausthal-Zellerfeld

een rondleiding plus orgelbespeling.

In de hotels, op de campings en bij de kerken liggen folders met een volledig programma. Medewerkers van de Arbeitskreis kunnen u in de Harz ook een folder aanreiken.

Een drietal Nederlandse predikanten is belast met deze dienst aan de Nederlandse vakantiegangers. Zij verlenen in geval van ziekte of ongelukken ook, op verzoek, pastorale hulp. In de folder staan hun namen, adressen en telefoonnummers in de Harz.

We wensen u allen een goede vakantie in de Harz.

Wanneer
stapt u
nu eindelijk
eens over
die drempel
heen?

Neem
uw eigen
Opbouw

Boeken, Periodieken
en Handelsdrukwerk

Drukkerij „Steenbergen”

Gevestigd sinds 1901

Postbus 244 — 3700 AE Zeist

Nooitgedacht 3 — 3701 AL Zeist — Tel. 03404-22452

**Twee zielen
één gedachte,**
bestaat dat nog?

U zoekt een levenspartner. Iemand waarmee u uw leven wilt delen. Maar ook uw geloofsovertuiging. De Stichting Reformatorische Huwelijksbemiddeling brengt u in contact met mensen die evenveel waarde aan de bijbel hechten als u. Want die bestaan nog. Vraag vrijblijvend de brochure aan bij SRH, Postbus 341, 8260 AH Kampen, telefoon 05202-13999. SRH. Een partner die bij u past.

Erkend door de Raad van Toezicht

OPBOUW PERSOONLIJK

☐ kennismakingsnummers
☐ abonnement

Naam
Adres
Postcode en plaats
Sturen naar: Administratie Opbouw (zonder postzegel) Antwoordnummer 38, 3940 ZD Leersum